

Sygn. akt II Ko 161/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2021 roku

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia (del.) Tomasz Turbak

Protokolant: Edyta Bełczowska

przy udziale prokuratora Marka Skrzyńskiego

w sprawie z wniosku **Z. I., A. S. (1), Z. S., A. S. (2)**

w przedmiocie zasądzenia zadośćuczynienia z tytułu represjonowania za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

na podstawie art.17§1 pkt 7 kpk w zw. z art. 8 ust. 3 i 4 i art. 13 ustawy z dnia 23.02.1991r.

o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn.: Dz.U. z 2021r., poz.1693 z późn. zm.)

p o s t a n o w i ł:

I. umorzyć postępowanie,

II. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

Sygn. akt II Ko 161/21

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 23.09.2021 r.

Wyrokiem z dnia 10 października 1949 r. sygn. akt Sr 503/49 uznano M. S. winnego przestępstw z art. 4 i art. 3 dekretu o ochronie państwa oraz art. 9 tego dekretu i za to skazano go na karę łączną 5 lat więzienia oraz karę dodatkową utraty praw publicznych, obywatelskich i honorowych na okres 3 lat.

Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie z dnia 10 grudnia 1993 r. w sprawie II Ko 238/93 stwierdzono nieważność powyższego wyroku wydanego wobec M. S..

W dniu 23 grudnia 1993 r. do Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie wpłynął pozew o zarządzenie odszkodowania za szkodę i zadośćuczynienie za krzywdę na skutek niesłusznego skazania opiewający na kwotę 600 mln złotych podpisany przez Z. I., kolejno dniu 3 czerwca 1994 r. do Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie wpłynęły wnioski w tym samym przedmiocie: A. S. (1), A. S. (2), Z. S., K. P., K. S.. Sprawy te zostały połączone do wspólnego rozpoznania i przekazane wg właściwości.

Sąd Wojewódzki w Tarnobrzegu z/s w Sandomierzu, który rozpoznawał tą sprawę postanowieniem z dnia 3 marca 1995 r. w sprawie II Ko 266/94 na podstawie art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego ustalił odszkodowanie i zadośćuczynienie za bezpodstawne represjonowanie M. S. w kwocie 34.800 zł. Zasądził z tego tytułu na rzecz wnioskodawców kwoty po 5.800 zł z procentem ustawowym od daty

uprawomocnienia się orzeczenia. Kosztami postępowania obciążono Skarb Państwa, a wniosek w pozostałym zakresie oddalono.

W dniu 15 lipca 2021 r. do Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu wpłynął wniosek Z. I., A. S. (1), Z. S. i A. S. (2) „o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia za utratę dzieciństwa, krzywdę, niedożywienie na skutek niesłusznego skazania naszego ojca – M. S.”. Niniejszy wniosek wniesiony został w celu zasądzenia na rzecz wnioskodawców kwoty łącznej 480.000 zł. W uzasadnieniu tego wniosku wskazano, iż kwota jaką otrzymano w latach 90 tj. 34.800 zł należy uznać jako symboliczną. Ponadto przywołany został przykład jednego z działaczy opozycji lat 80, który za 24 miesiące pozbawienia wolności otrzymał 240.000 zł analogicznie wnioskodawcy domagają się uczciwej rekompensaty za 60 miesięcy pozbawienia wolności ojca. Wnioskodawcy wskazali ponadto na przykład wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 1 czerwca 2021 r. IV Ko 52/20 na mocy którego wnoszący otrzymali po 175.000 zł na osobę w podobnej sprawie.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu zważył co następuje:

Wniosek nie zasługuje na uwzględnienie, a ponowne prowadzenie tego samego postępowania /z udziałem tych samych osób/ jest niedopuszczalne.

Wbrew argumentacji przedstawionej przez wnioskodawców, zachodzi w sprawie ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 kpk, zaś przepis art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie znajduje w tym przypadku zastosowania. Kwestia prawidłowego rozumienia treści przepisu art. 8 ust. 4 przywołanej wyżej ustawy wymaga nie tylko dokonania jego analizy językowej, ale również wykładni historycznej i celowościowej.

Ustawa z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego weszła w życie z dniem 24.05.1991r. W art. 8 ust. 1 tej ustawy przyznano prawo do odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę osobom, wobec których stwierdzono nieważność orzeczenia. Z kolei przepis art. 8 ust. 4 już w pierwotnym brzmieniu stanowił, że: „przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli w wyniku rewizji nadzwyczajnej lub wznowienia postępowania prawomocnie zasądzono odszkodowanie, chyba że za jego zastosowaniem przemawiają względy słuszności.” Następnie z dniem 18.11.2007 r. ustawę znowelizowano ustawą z dnia 19.09.2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 191, poz. 1372). Po wejściu w życie noweli w art. 8 ust. 1 do podstaw dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia włączono decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13.12.1981r. w Polsce stanu wojennego. Przy okazji w przepisie art. 8 ust. 4 „dopisano” kasację jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, który zastąpił rewizję nadzwyczajną.

Aby zatem zrozumieć, w jakim zakresie ustawodawca dopuścił w art. 8 ust. 4 ustawy możliwość ponownego rozpoznania sprawy z uwagi na „względy słuszności”, należy wskazać czego miałyby dotyczyć rewizja nadzwyczajna, kasacja lub wznowienie postępowania jako nadzwyczajne środki zaskarżenia, skutkujące prawomocnym zasądzeniem poprzedniego odszkodowania. W tym celu należy zwrócić uwagę, że w Kodeksie postępowania karnego już przed wejściem w życie ustawy z dnia 23.02.1991r. lub jej nowelizacji z dnia 19.09.2007r. istniał rozdział 58, zawierający przepisy pozwalające, według odrębnego reżimu dochodzić odszkodowania i zadośćuczynienia za każde niesłusne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Przepisy takie obowiązywały również na gruncie poprzednio obowiązującego kodeksu postępowania karnego /art 487 i n kodeksu postępowania karnego z 1969 r./.

W myśl art 8 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest możliwe zasądzenie uzupełniającego zadośćuczynienia w przedmiotowej sprawie, gdy przemawiają za tym względy słuszności, ale wyłącznie w sytuacji, gdy prowadzone było już postępowanie o zasądzenie takiego odszkodowania /zadośćuczynienia/ na podstawie przepisów „ogólnych” – obowiązujących w procedurze karnej. Dotyczy to przypadków gdy zasądzone tam odszkodowanie /zadośćuczynienie/ jest niewystarczające, bowiem nie uwzględniało niepodległościowego aspektu

działania osoby skazanej. Ustawodawca nakazuje więc w szczególnych przypadkach traktować "preferencyjnie" osoby, które spełniają wymogi przewidziane w w/w ustawie, biorąc pod uwagę patriotyczny aspekt ich działalności, względem osób spełniających wymogi ogólne /dające podstawę zasądzenia odszkodowania czy zadośćuczynienia/, wynikające obecnie z art 552 i n. kpk /bądź z przepisów poprzednio obowiązujących/ /por. postanowienie SN w sprawie IV KK 380/16/.

Stanowisko o możliwości domagania się uzupełniającego zadośćuczynienia /odszkodowania/ wyrażano również w przypadkach osób represjonowanych w stanie wojennym, kiedy zasądzano za to odszkodowania, w okresie obowiązywania ustawowej górnej granicy takiego roszczenia /porównaj postanowienie SN w sprawie IV KK 512/77/. Wiązało się to ze stwierdzeniem niekonstytucyjności takiego ograniczenia /wyrok TK w sprawie P 21/09/. Z oczywistych względów sytuacja ta nie ma zastosowania w przedmiotowej sprawie.

Przepis art 8 ust. 4 w żadnym wypadku nie pozwala na ponowne przyznawanie odszkodowania czy zadośćuczynienia na podstawie art 8 ust. 1 ustawy z dnia 23.02.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jeżeli na podstawie tego przepisu takie świadczenie było już przyznane.

Mogło się więc zdarzyć, że z możliwości dochodzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia w oparciu o przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego skorzystały ze skutkiem prawomocnego rozstrzygnięcia osoby, które następnie uzyskały lub równolegle posiadały możliwość dochodzenia roszczenia w oparciu o art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, stanowiący *lex specialis* w odniesieniu do przepisu art. 552 kpk i następnym. Dlatego też, aby nie blokować takim osobom możliwości dochodzenia dalej idących roszczeń, utworzony został przepis art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991r., przełamujący zasadę *res iudicata* względami słuszności, opartymi na cywilnoprawnych zasadach współżycia społecznego.

Innymi słowy, w art. 8 ust. 4 ustawy lutowej przewidziano szczególne uprawnienie dla tej części represjonowanych osób, którym w przeszłości w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania zasądzone odszkodowanie, odmienne od żądań osób, które dopiero w wyniku wejścia w życie ustawy lutowej uzyskały unieważnienie niesłusznego skazania, a następnie odszkodowania. To właśnie dla tej grupy osób ustawodawca adresował przepis uzależniający przyznanie ewentualnych dodatkowych rekompensat od zaistnienia przemawiających za tym względów słuszności. W konsekwencji przyznanie takiej dodatkowej rekompensaty np. w postaci „uzupełniającego zadośćuczynienia” byłoby uzasadnione wówczas, gdyby osoba zrehabilitowana w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego nie uzyskała tego, co jej się słusznie należało na gruncie przepisów ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (patrz uzasadnienie wyroku SA w Szczecinie z dnia 30.04.2009r. w sprawie II AKa 43/2009, KZS 2011/7-8/75).

Nie można więc na tej samej podstawie prawnej dochodzić ponownie tych samych roszczeń, jeżeli o tych roszczeniach zdecydował już wcześniej Sąd Wojewódzki w Tarnobrzegu z/s w Sandomierzu w sprawie II Ko 266/94. Zaznaczyć należy, że w sprawie II Ko 266/94 roszczenie wnioskodawcy nie zostało w całości uwzględnione, a częściowo zostało oddalone, a więc wnioskodawcy zgodzili się z wysokością uwzględnionego roszczenia. Obecnie wnioskodawcy nie podnoszą żadnych nowych okoliczności, które pozwalałyby potraktować ich żądania jako nowe, co do których nie orzekał Sąd w sprawie II Ko 266/94.

Odnosnie powoływanego przez wnioskodawców wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 1 czerwca 2021 r. w sprawie IV Ko 52/20 to nie dotyczy on samej zasadności roszczenia, a jedynie wysokości, a w tym przedmiocie nie było rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. To samo dotyczy kwestii przyznawania innym osobom zadośćuczynień w innych sprawach.

Na marginesie zaznaczyć należy, że roszczenia na mocy ustawy lutowej przysługują osobom represjonowanym /albo ich następcom wskazanym w ustawie/, za poniesioną szkodę i doznaną krzywdę, związaną z wykonaniem orzeczenia,

co do którego stwierdzono nieważność, a nie za „utrata dzieciństwa, krzywdę, niedożywienie” czyli krzywdy jakich doznali sami wnioskodawcy /następcy represjonowanego/, nawet w następstwie skazania ich ojca.

W świetle całokształtu przedstawionych powyżej ustaleń faktycznych i zapatrywań prawnych przyjąć należy, że ponowne procedowanie Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu co do tego samego przedmiotu sporu i w oparciu o tą samą podstawę sporu, a także w tym samym kręgu wnioskodawców równoznaczne jest z ponownym prowadzeniem tej samej sprawy. Dwukrotne dochodzenie tego samego żądania na podstawie tych samych przepisów nie znajduje uzasadnienia ustawowego i konieczne jest umorzenie postępowania na podstawie art 17 § 1 pkt. 7 kpk.

Osobną sprawą, niezależną od powyższego stanowiska jest kwestia istnienia względów słuszności w świetle wysokości przyznanego w sprawie odszkodowania i zadośćuczynienia. Rzeczywiście z perspektywy momentu rozstrzygnięcia kwota przyznana w sprawie II Ko 266/94 może wydawać się niska, ale należy również uwzględnić moment wydawania tego orzeczenia. Nie może to jednak wpłynąć na wydanie innego rozstrzygnięcia, z uwagi na istnienie ujemnej przesłanki procesowej.

Z powyższych względów należało orzec jak w treści niniejszego postanowienia, przy czym zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 23.02.1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, niezależnie od treści rozstrzygnięcia, kosztami postępowania obciążyć należało Skarb Państwa.

Sędzia: